

TANULMÁNYOK

Személynevek a kvantitatív társadalomtudományokban

1. Miért fontosak a személynevek a kvantitatív társadalomtudományok számára?

Ebben a tanulmányban azt foglaljuk össze, hogy az általunk ismert társadalomtudományi (közelebbről: közgazdaságtani) irodalom miért érdekli a személynevek vizsgálata iránt, és miként használja azokat a saját kutatási kérdései megválaszolása érdekében. Az általános ismertetőt követően röviden ismertetjük egy, a területhez kapcsolódó kutatásunkat.

A történettudós szinte sosem szorul magyarázkodásra, ha vizsgálatának tárgyát választ, hiszen bármi legyen is a téma, biztos van története, amely megismerésre érdemes. A társadalomtudós ennél nehezebb helyzetben van. Számára a társadalmak működése, illetve az egyének közti interakciók megértése fontos. Hogy segíthetnek ebben a nevek?

Meglátásunk szerint a személynevek (a későbbiekben egyszerűen: nevek) a társadalomtudósok számára két fő tárgykörön belül lehetnek érdekesek. Az első az, amikor a neveknek közvetlen hatásuk van az emberek közti viszonyokra, például gazdasági tranzakciókra. Ha valaki kevesebb vagy éppen több fizetést kap a neve miatt, mint a hasonló korú, végzettségű, hasonló tapasztalattal rendelkező emberek, akkor az így létrejövő névalapú diszkrimináció egyértelműen érdekes/fontos vizsgálati kérdés a társadalomkutatók számára. A másik fő tárgyköre a kutatásoknak az, amikor a nevet proxyváltozóként¹ használjuk az egyén valamely tulajdonsága helyett: például a nevek eloszlásából következtethetünk a társadalmi rétegződésre, a társadalom zártságára vagy az egyén etnikai, nemzeti, akár nemi identitására.

2. A nevek hatása

2.1 Névalapú diszkrimináció. Az Egyesült Államokban nagy irodalma van a különböző kisebbségek, különösen az afrikai-amerikaiak hátrányos megkülönböztetésének, például a munka megszerzésének esélyében vagy a bérekben. Az irodalom fő problémája az, hogy a feketék és a fehérek közti különbségeket nagyon nehéz megbízhatóan dokumentálni, hiszen a kutató sok olyan információt nem lát az adatokban, amelyek a munkáltatóknak és a munkavállalóknak rendelkezésükre álltak. Mennyit magyaráz a feketék és fehérek közti különbségekből a tényleges diszkrimináció, és mennyit a nem megfigyelt, de ténylegesen létező tényezők?

¹ Helyettesítő vagy közelítő változó: olyan változó, amely nem közvetlenül érdekes a számunkra, hanem azért, mert együtt mozog a számunkra fontos, de általunk nem megfigyelt változókkal, ezért a statisztikai modellekben helyettesíteni tudja azokat. A munkaerőpiacon töltött évek száma például a tapasztalat proxyja lehet, az iskolában töltött évek száma a mentális adottságoké stb.

illetve a legvégén, és nagyobb eséllyel nyílik ott, ahol már nagyon sokszor nyitva volt – így az eredmény a legkevésbé sem véletlenszerű.

Hasonló eredmények „nagyban” is lejátszódnak: EINAV és YARIV 2006-os kutatása például arról számol be, hogy azoknak a közgazdászoknak a karrierje, akiknek a családneve hamarabb van az ábécében, szignifikánsan sikeresebben alakul. Ennek nagyon egyszerű oka van. A legtöbb tudományos diszciplínában (ők a pszichológusokat hozzák példának) a szerzők sorrendje a tudományos közleményekben az „érdemet” követi: az első szerző tette a legtöbbet a cikk elkészülése érdekében, őt követi a második legfontosabb szerző stb. A közgazdaságtan nemzetközi irodalmában azonban íratlan szabályként a betűrendet követő szerzősorrend vált bevetté. Az azonban, hogy a szerzők így írják a tanulmányokat, nem jelenti azt, hogy a közönség is így olvassa: több teljesítményt tulajdonítanak azoknak, akik elől vannak a szerzők között, így jobban járnak azok, akiknek a családneve az ábécé korábbi betűjével kezdődik. A szerzők azt találták, hogy az ábécé korábbi betűjével kezdődő nevű emberek szignifikánsan gyakrabban kapnak állást a legjobb amerikai tanszékeken, lesznek nagynevű testületek tagjai, kapnak neves díjakat. Nem találnak hasonló korrelációt a pszichológus kutatók családneve és karrierje között, így arra a következtetésre jutnak, hogy az eltérő szerzőségi konvenciók okozzák a hatást. EFTHYVOULOU (2008) hasonló eredményeket talált az Egyesült Királyságban. HUANG (2015) 850 ezer cikk mintáján bizonyította, hogy az ábécé elején lévő közgazdászokat gyakrabban hivatkozzák.

A kutatók ösztönösen reagálnak a névalapú megkülönböztetésre. KADEL és WALTER (2015) azt állapította meg, hogy az ábécé elején lévő betűvel kezdődő családnevű közgazdászok nagyobb eséllyel vesznek részt 3 vagy több kutató részvételével készült kutatásban, mint az ábécé végén lévő betűvel kezdődő családnevűek (a kettőnél több szerzővel bíró tanulmányokat „XY és szerzőtársai” címmel szokás hivatkozni, így a végén lévő kutatók neve „eltűnik”). EFTHYVOULOU (2008) megmutatta, hogy az előtaggal rendelkező családnevű közgazdászok közül jóval nagyobb eséllyel használják a nevükben az előtagot azok, akiknél az előtag az ábécé elején van (pl. „X de la Y”), mint akiknél az ábécé végén (pl. „X von der Y”). Talán az sem meglepő, hogy az erről szóló kutatásokat egy érintett összegzi (WEBER 2018).

A neveink tehát nemcsak mások megítélésén keresztül, hanem a pusztán véletlen által is hathatnak arra, hogy mennyire leszünk sikeresek az életben.

3. A név mint proxyváltozó

3.1. Identitás. FRYER és LEVITT 2004-es tanulmánya azt a jelenséget vizsgálja, hogy miért lettek szisztematikusan eltérőek az amerikai fehérek és feketék által adott keresztnévek. Az 1960-as évekig a két populáció névadási stratégiái nem tértek el jelentősen, az 1970-es évek óta viszont a feketék egyre nagyobb arányban kezdték a gyerekeiknek adott keresztnéveken keresztül megkülönböztetni magukat a többségi társadalomtól. A változás a polgárjogi mozgalom sikereit követő években kezdődött, és nagyon gyorsan igen jelentős különbségeket eredményezett a gyermekek elnevezésében: a szerzők adatai szerint az 1990-es évek végén, illetve a 2000-es évek elején Kaliforniában született kislányok 40%-ának volt olyan keresztnéve, amelyet az adott évben egyetlen fehér kislány sem kapott. A szerzők szerint a jelenséget az magyarázza, hogy kulturálisan megváltozott annak jelentése, hogy mit jelent feketének lenni, és a névválasztás a politikai status quóval való elégedetlenséget is tükrözte. A szerzők egyébként azt találták, hogy a „fekete keresztnévűek” gazdasági helyzete rosszabb, mint a „fehér nevűeké”, azonban a különbség eltűnik, ha figyelembe vesszük

a születés kori gazdasági helyzetet. Vagyis összességében a szülők nem „ártnak” ezzel a névadással: a rosszabb helyzet nem a névadás eredménye, hanem a rosszabb helyzetben lévő szülők azok, akik gyakrabban adnak „fekete nevet” a gyerekeiknek (FRYER–LEVITT 2004).

A név tehát az identitás hordozója, ugyanakkor (mint láttuk) diszkriminálni is lehet rajta keresztül. Úgy tűnik tehát, hogy a kisebbségek tagjai számára egy közgazdasági értelemben vett átváltás (tradeoff) érvényesül: a munkaerőpiaci érvényesülés és az identitás megélése között kell választaniuk, illetve kell kötniük valamilyen kompromisszumot. Hasonló kompromisszumokra kényszerültek az Egyesült Államokba bevándorlók BIVASCHI és szerzőtársai (2017) tanulmánya szerint. Az 1930-as évek bevándorlási adatait vizsgálva azt találták, hogy a New Yorkba érkező bevándorlók mintegy 30%-a amerikai keresztnévet vett fel az érkezőkor. A legnagyobb, 50% feletti arányban az Orosz Birodalomból, illetve Közép-Európából érkező férfiak döntöttek úgy, hogy onnantól kezdve *John*-ok, *William*-ek, illetve *Joseph*-ek lesznek. A névváltoztatók sokkal jobban teljesítettek a munkaerőpiacon. Hogy pontosan, dollárban kifejezve mennyivel, azt sajnos nem tudjuk, mert a népszámlálások nem rögzítettek fizetést, csak foglalkozást, így a munkaerőpiaci teljesítményt a szerzők a foglalkozás alapján mérik, annak később megfigyelt átlagos fizetése alapján.

Aki keresztnéved ad (akár saját magának, akár gyermekének), arról nyilatkozik, hogy merre szeretne tartani, illetve merre szeretné, hogy tartson a következő nemzedék. A családnév ezzel szemben azt mutatja, merről jöttünk. Egy adott országban az adott nyelvhez nem illeszkedő családnévet sokszor a bevándorlással, az idegenséggel azonosítják. Keletkezik tehát egy feszültség: a kisebbségi családba születő gyermek számára az identitása részét képező családnév a munkaerőpiacon hátrányt jelenthet. De mi történik, ha megváltoztatja a nevét? ARAI és THOURSIE 2009-es tanulmánya erre keresi a választ. Azt találták, hogy a külföldi (afrikai, közel-keleti, szláv stb.) családnévet viselők keresete több mint kétszeresére nőtt (141%-kal), miután nevüket valamilyen svédnek hangzó névre cserélték. A szerzők ezt annak tulajdonítják, hogy a svéd munkaerőpiac így jutalmazza az asszimilációs törekvéseket (illetve így diszkriminálja azokat, akik nem törekcszenek asszimilációra). Ezt azzal is alátámasztják, hogy a névváltoztatás hozama jóval nagyobb a nők, mint a férfiak között. Ezt annak tulajdonítják, hogy a munkaadók azt gondolhatják, a bevándorló nők családnév-változtatása mögött svéd férfival kötött házasság állhat. Ez pedig mintegy bizonyítaná, hogy szorosan kötődnek a svéd társadalomhoz. A hatás ázsiai, afrikai és szláv neveknél létezik, ha valaki viszont finn nevüként „svédesíti” családnévet, annak nem növekszik szignifikánsan a keresete, ami szintén arra utal, hogy a svéd társadalom a finn neveket eleve nem tekinti idegennek (ARAI–THOURSIE 2009).

3.2. Társadalm szerkezet. A nevek nemcsak önmagukban érdekesek, az egyén szempontjából, hanem az összességükből, eloszlásukból is lehet tanulni az egyes társadalmakról. BUONANNO és VANIN 2017-ben publikált kutatása az egyes olasz térségek családnév-eloszlásaiból azt számolja ki, hogy egy-egy helyi közösség mennyire zárt, és ez milyen hatással van a bűnözésre, illetve az adózási morálra. A fő gondolatmenet a következő: ha egy közösség nyitott, akkor az idők folyamán több új embert fogad be kívülről, és a családnévek eloszlása egyre változatosabb lesz; ezzel szemben ha a közösség zárt, akkor egyes nevek kihalásával, illetve az egymás közti házasodás folytán a közösség családnévállománya egyre homogénebb lesz. Vagyis ha ma azt látjuk, hogy egy közösség családnévállománya jóval homogénebb egy másiknál, akkor az több emberöltőnyi relatív zártság eredménye. A kutatók azt állapították meg, hogy a zártabb társadalmú régiókban kevesebb a bűnözés

(illetve kevesebb bűncselekményre derül fény), viszont az emberek kevésbé hajlandóak hozzájárulni az adójukkal a nemzeti közjavak előállításához (BUONANNO–VANIN 2017).

A néveloslásból nemcsak arra lehet következtetni, hogy milyenek a kapcsolatok a ma élő emberek között, hanem arra is, hogy mennyien hiányoznak a néveloslásból. A néveloslás helyi különbségeit használták gazdaságtörténészek arra, hogy meghatározzák, mekkora pusztítást okozott a gyarmatosítás a perui őslakosok körében a 16–19. század között (CARPIO–GUERRERO 2021). A spanyol hódítók a mai Peru területén mintegy 200 település számára előírták, hogy a felnőtt férfilakosságuk egyhetedének mindenkor Potosi ezüstbányáiban kell dolgoznia. Gazdag történeti szakirodalom állította, hogy ezt követően az őslakos népesség lélekszáma jelentős mértékben visszaesett, részint a magas halálozás, részint a tömeges kivándorlás miatt. Pontos kvantifikálásra azonban szám adatok híján korábban nem kerülhetett sor. Az idézett tanulmány szerzői arra tudtak támaszkodni ennek érdekében, hogy a spanyolok vezették be a családnevek kötelező használatát a dél-amerikai őslakók megkeresztelése során, amely lényegében egybeesett a tömeges kényszermunka bevezetésével. Az állításuk az, hogy a népséget ért sokkok hosszú távon a családnévállomány változatosságában csapódnak le: ha egy család kihal, mert minden tagja meghal, elvándorol, vagy csak nem születik új nemzedék, akkor a közösség névállománya hosszú távon homogénebbé válik. Ezért a kutatók várokozása az volt, hogy a kényszermunka hatálya alá eső településeken jelentősen kisebb lesz a családnéveloslás diverzitása. Az adatok ezt alátámasztották: attól függően, hogy a változatosság mely mértékegységét nézték, a kényszermunka hatálya alá tartozó és nem tartozó, egyébként egymással szomszédos településeket összevetve ma 50-150%-kal változatosabb a családnévállomány az utóbbi településeken. Ez arra enged következtetni, hogy a kényszermunka emberöltői alatt valóban drasztikusan csökkent a helyi népesség.

4. Társadalmi mobilitás mérése családnév-gyakoriság segítségével. A cikk utolsó részében a *Journal of Population Economics* című folyóiratban 2022-ben megjelent tanulmányunkat szemlézzük, kiegészítve olyan részletekkel, melyek a *Névtani Értesítő* közönségét jobban érdekelhetik (BUKOWSKI–CLARK–GÁSPÁR–PETŐ 2022). Kutatásunk ahhoz a tudományterülethez kötődik, amely a családneveket a társadalmi státusz mérésére használja. Azt, hogy bizonyos családnevek viselői kimutathatóan jobban (vagy éppen rosszabbul) élnek a társadalmi átlaghoz képest, sok kutatás kimutatta. Bizonyos családnevek viselése korrelál az iskolai végzettséggel és a keresettel az adott kulturális kontextusban (Spanyolország esetében l. pl. GÜELL – RODRÍGUEZ MORA – TELMER 2007, 2015; COLLADO – ORTUÑO-ORTÍN – ROMEU 2013), de bizonyos esetekben még az egészségügyi állapottal is (az Egyesült Királyság esetében l. PETERSEN–KANDT–LONGLEY 2022).

Tanulmányunk ahhoz a közgazdaságtani-szociológiai szakirodalomhoz kapcsolódik, mely a nemzedékek közti társadalmi mobilitást igyekszik mérni egy ország családnévállományának változásán keresztül. A kérdés a következő: mekkora a korreláció az egymást követő nemzedékek társadalmi státusza között? Vagyis: mennyire határozza meg az, hogy hová születtél, hogy milyen magasra jutok az életben?

4.1. Módszertan. A kutatáshoz CLARK–CUMMINS (2014, 2015), illetve CLARK és szerzőtársai (2014, 2015) módszertanát használjuk. Ennek lényege a következő: a nyugati társadalmakban a családnevét az ember általában az édesapjától örökli, így – ha eltekintünk a családnév-változtatásoktól, illetve a bevándorlástól – kijelenthetjük, hogy egy adott nemzedék

Kovács nevű férfiúi az előző nemzedék *Kovács* nevű férfiúinak gyermekei. Ebben az esetben a nemzedékek közti társadalmi mobilitást leírja az, hogy átlagosan mi az összefüggés az egymást követő nemzedékek *Kovács*ainak társadalmi státusza között. Kutatásunkban ez utóbbit azzal próbáljuk közelíteni, hogy egy adott családnév mennyivel gyakoribb (vagy éppen ritkább) az elitben, mint amennyire gyakori (vagy éppen ritka) a társadalomban. Egy név státusza egy adott időpillanatban egy mérőszámmal, a relatív reprezentációval (RR) jellemezhető, amely az elitben elért névgyakoriság elosztva a társadalomban elosztott névgyakorisággal. Ha tehát Magyarországon minden tizedik embert *Kovács*-nak hívnak (10%), de az elitben minden ötödik (20%) embernek lenne ez a családnév, akkor azt mondanánk, hogy a *Kovács* név kétszeresen felülreprezentált az elitben ($RR = 20\%/10\% = 2$), vagyis magas státuszú. Ezzel ellentétben, ha az elitben pusztán minden huszadik ember (5%) neve *Kovács*, akkor a név kétszeresen alulreprezentált ($RR = 5\%/10\% = 1/2$), vagyis alacsony státuszú.

A nemzedékek közti társadalmi mobilitás nem más, mint a társadalmi státusz átörökíthetősége, vagyis az, hogy mennyire mozog együtt (mennyire korrelál) egy csoport átlagos státusza ugyanazon csoport előző nemzedékének átlagos státuszával. Ezt bizonyos matematikai feltevések mellett ki tudjuk számolni a csoport relatív reprezentációjából. Ennek érzékeltetésére is érdemes egy példát hozni. Képzeljünk el egy olyan társadalmat, amelyben családi háttértől függetlenül mindenkinek ugyanakkora esélye van bekerülni az elitbe. Egy ilyen társadalom tökéletesen mobil, hiszen a bankigazgató fiának ugyanannyi esélye van magának is bankigazgatóvá válni, mint az utcaseprő fiának, és ez visszafelé is igaz. Ebben az esetben az egymást követő nemzedékek társadalmi státusza egymástól teljesen független (a nemzedékek közti korrelációs együttható 0). Képzeljünk el azonban ennek ellentétét, a teljesen zárt, rendi társadalmat, ahol az arisztokrata fia arisztokrata lesz, az utcaseprő fia utcaseprő, a bankigazgatóé pedig bankigazgató. Ebben az esetben a társadalmi státusz nemzedékek közti együttmozgása közel teljes (a nemzedékek közti korrelációs együttható alulról közelíti az 1-et). A valóság alighanem a kettő közt van, de melyik véglethez közelebb?

CLARKÉK eredeti tanulmányaikban (CLARK–CUMMINS 2014, 2015) Angliát vizsgálva arra a kérdésre keresték a választ, hogy mennyire képes egyik nemzedékről a másikra átadni a privilégiumait az angol elit, vagyis mennyire magas vagy alacsony a társadalmi mobilitás Nagy-Britanniában. Ennek megállapítására a vonatkozó kutatás két adatforrást használt. Először is összegyűjtötte az oxfordi, illetve a cambridge-i egyetem diákjainak listáját az alapítástól napjainkig (az előbbi 1096-ban, az utóbbit 1209-ben alapították). Oxford és Cambridge alapításuk óta a szigetország elitjének legfontosabb „keltetői”: a Wikipédia tanúsága szerint az egyetemet végzett brit miniszterelnökök közül több mint háromszor annyian végeztek ebben a két intézményben, mint az összes többiben együttvéve (42-en, illetve 13-an). Oxbridge diákjai, ahogy a két iskolát együtt szokás nevezni, közel ezer éve adják az angol, illetve a brit társadalom elitjét, így CLARKÉK ezer évre tudták visszakövetni, hogy pontosan kikből állt az elit.

Az elit névsora mellé felsorakoztattak egy hasonlóan hosszú idősort különböző levéltári forrásokból arra, hogy miként alakult a családnévek eloszlása a teljes társadalomban az egymást követő nemzedékek során. A családnévhasználat a normann hódítás (1066) után kezdett elterjedni, először az arisztokrácia, később a széles néptömegek körében. Ez a második adatbázis adja a vizsgálat második pillérét: a társadalom névgyakoriságának időbeli változását mutatja be.

Mekkora a mobilitás, és hogyan változott időben? Ennek eldöntéséhez még egy lépésre van szükség: ki kell jelölnünk társadalmi csoportokat, amelyeket követni fogunk az egymást

követő nemzedékek során. CLARKÉKNÁL ezek a normann hódítók leszármazottai voltak. Az Angliát 1066-ban meghódító, francia nyelvű normannok saját, francia neveiket viselve épültek be az angol társadalom piramisába, elfoglalva annak csúcsát. Mára a normannok leszármazottai nem képviselik kulturálisan eltérő, megkülönböztethető szeletét a brit társadalomnak, azonban továbbra is nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy napjaink normann családnévű brit polgárai ennek a hódító elitnek az egyenes ági leszármazottai. CLARKÉK ezért az ő neveik relatív gyakoriságát követik nyomon az elitben a társadalom egészéhez képest (például: *Darcy, Montgomery, Percy* vagy *Talbot*).

Az eredmények drámaiak: a társadalmi státusz nemzedékek közti korrelációja 0,73, vagyis a szülő társadalmi helyzete 73%-ban felelős a leszármazott társadalmi helyzetéért. A normann hódítók leszármazottai napjainkig, több mint 900 év elteltével is felülreprezentáltak az elitben a társadalmi arányukhoz képest. A megfigyelt adatokban komoly törést nem látni, a nemzedékek közti mobilitás a demokratizálódásra és a kapitalizmusra fittyet hányva ugyanolyan lassú volt és maradt az emberöltők során. Úgy tűnik, hogy az intézményes folytonosság angol keretei között a fokozatos változások nem tudtak áttörést hozni a társadalmi mobilitásban. CLARK és szerzőtársai nagyon sok országban végeztek ehhez hasonló kutatást (Indiában, Kínában, Japánban, Chilében, Ausztráliában, l. CLARK et al. 2014, CLARK–LEIGH–POTTENGER 2020), és hasonló eredményekre jutottak; más névgyakoriság-alapú módszertanokkal készült kutatások is arra engednek következtetni, hogy a középkori elitek leszármazottai máig megőrizték kiváltságos státusukat (pl. BARONE–MOCETTI 2016).

Mi a helyzet Magyarországon? A 19. században keletkezett nemzeti Himnuszunk egyik központi üzenete a minket ért történelmi léptékű tragédiák felsorolása. A rendszerváltozásokban tobzódó 20. században országunk liberális monarchiaként indult, nép-, majd tanácsköztársaságként folytatta; később konzervatív, egyre jobbra tolódó autoriter rendszer alakult ki, amelyet egy rövid demokratikus kísérletet követően egy újabb, szovjet mintára berendezett diktatúra követett; ez felpuhultán bár, de egy emberöltőn át megmaradt, egészen a század végén bekövetkezett demokratikus fordulatig. Az intézményrendszer folytonossága szempontjából olyan, mintha a magyar éppenséggel a brit példa ellentettje lenne, így adja magát a kérdés: milyen, nemzedékek közti mobilitási mintázatokat eredményez egy ilyen történelmi örökség? Ezt vizsgáltuk már megjelent tanulmányunkban (BUKOWSKI–CLARK–GÁSPÁR–PETŐ 2022).

Számos adatot gyűjtöttünk az elmúlt háromszáz évből, de a fentebb már hivatkozott, első tanulmányunkban (BUKOWSKI–CLARK–GÁSPÁR–PETŐ 2022) az 1950–2017 közti időszakot vizsgáltuk. Erre részint adatszempontok miatt került sor (sokkal többféle adat érhető el a frissebb időszakra), részint azért, mert innentől kezdve beszélhetünk stabil névállományról Magyarországon. A korábbi időszakokban figyelembe kellett volna vennünk a hátrásváltozásokat, a holokauszt és a világháborúk áldozatait, a névmagyarosítási hullámokat, a kitelepítések hatásait – vagyis nagyon sok ismeretlennel kellett volna dolgoznunk egyszerre. Ezért első tanulmányunkban csak a szocializmus és a III. Köztársaság évtizedeinek összehasonlítására vállalkoztunk. Mindazonáltal a jelen tanulmányban szót ejtünk röviden néhány eredményről az ennél régebbre visszanyúló adatbázisok kapcsán is.

4.2. Milyen adatokat használunk? A magyar kutatás elvégzéséhez is három komponensre volt szükségünk. Az első az elitbe jutó emberek névlistái, a második a teljes társadalom családnéveinek relatív gyakoriságai, a harmadik pedig a családnévcsoportok, melyeket az időben követni tudunk.

Magyarországon nincs olyan általános „elitképző”, mint amilyen Angliának Oxford és Cambridge, ezért több, egymástól független elitcsoportot is vizsgáltunk, általában hasonló eredménnyel. Az első csoport a tudáselit, vagyis egyetemet végzett emberek csoportja. Időben leghosszabbra nyúlóan az orvosi egyetemet végzettek névsorát tudtuk összegyűjteni, ők voltak az elsődleges elemzési csoportunk. Ehhez egyetemi évkönyveket digitalizáltunk, illetve a legutóbbi évtizedekből az Egészségügyi Nyilvántartási és Képzési Központ által rendelkezésünkre bocsátott adatokat használtuk. Mellettük összegyűjtöttük a BME végzőseinek listáját is. Hogy ne csak egyetemet végzettek legyenek a mintában, összegyűjtöttük a Ki Kicsodában szereplő emberek listáját, amelyre úgy tekintünk, mint bármilyen okból híres emberekre. Végezetül mindazon emberek listáját, akik Magyarországról nemzetközi szabadalmat nyújtottak be (ehhez a PATSTAT adatbázist hívtuk segítségül). Az utolsó csoport, amelyet megvizsgáltunk, az országgyűlési képviselők és az MTA rendes tagjai, akikre közéleti-politikai elítéként tekintünk.

A családnevek gyakoriságait az időszak elején a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE) adatbázisaival közelítettük, azon belül is a házassági anyakönyvek adatbázisával, amely a dualizmus évtizedeitől egészen az 1950-es évekig tartalmaz házassági anyakönyveket. Azzal a munkahipotézissel élünk, hogy a házasuló fiatal felnőttek mintája jól közelíti a huszonéves korosztály néveloszlását. A legújabb időszak néveloszlásának közelítése érdekében megvásároltuk a Népeség-nyilvántartótól az összes magyar állampolgár családneveinek gyakorisági listáját 1998-ból és 2017-ből. A listából csak azok a családnevek maradtak ki adatvédelmi okokból, amelyeket csak egy-egy ember viselt, így azok pontosan beazonosíthatóak lettek volna a családnevük alapján. A megfigyelések között a névgyakoriságokat interpolációval közelítettük.

Végül azonosítanunk kellett olyan családnévcsoportokat, amelyeknek a gyakoriságait nyomon tudjuk követni az egymást követő évtizedekben, vagyis a normann hódítók neveinek magyar analógiáját. Elsődleges eredményeinkben egy magas státuszú csoportot és egy alacsony státuszút választottunk ki. Az előbbi az ipszilonra végződő családnevek csoportja, a második a 20 leggyakoribb családnév csoportja (*Kovács, Balog, Fekete, Németh* stb.). Az utóbbi választást talán nem kell indokolni. A hivatással, fizikai tulajdonsággal, származással kapcsolatos szavak leggyakrabban közemberekhez (jobbágyokhoz) kapcsolódva váltak családnévvé (SLiz 2017: 108–109), így nem meglepő, hogy a távoli múltban alacsony társadalmi státusz kapcsolódott hozzájuk. Ami ennél meglepőbb, hogy ez a hátrány a közelmúltig meg is maradt (erre az eredmények közt vissza fogunk térni), a szocializmus egyenlősítő törekvései ellenére.

A harmadik csoport a roma kisebbséghez kötődő családnevek csoportja. Ezt a névkört úgy határoztuk meg, hogy először meghatároztunk egy „magot”, ez pedig a CsnE.-ben szereplő összes név halmaza, amelyet a könyv roma/cigány etnikumhoz kötődőként nevez meg. Ezt a magot kiegészítjük az összes olyan családnévvvel, amelynek gyakorisága 1998 és 2018 között a roma nevekhez hasonló ütemben növekedett. Ezek a nevek a teljes vizsgált időszakban alulreprezentáltak voltak az elitfoglalkozásokban, sőt lemaradásuk nőtt is, ellentmondva a történeti-szociológiai intuíciónak. De ne rohanjunk előre, hanem először is vizsgáljuk meg alaposan az ipszilonos neveket!

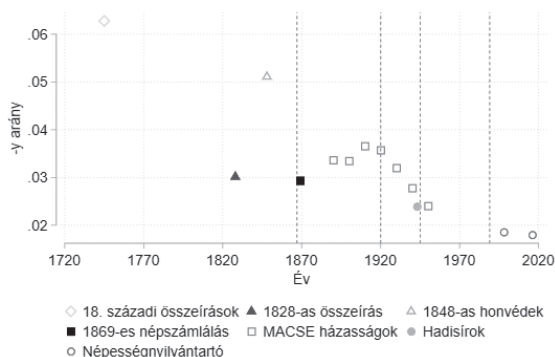
4.3. Mennyire „elit” az -y névvégződés? A címben szereplő kérdéskörre érdemes külön is kitérni. Régi közhely, hogy az ipszilonra végződő családnévet a nemesi származáshoz kötjük, és azt is jól tudjuk, hogy ez így, ebben a formában nem igaz. Az ipszilonos írásmód

időben is változott, térben is eltérő népszerűségnek örvendett Magyarország határain belül, ráadásul a legfontosabb arisztokrata családoknak sokszor éppen nem így végződött a családnevük (*Bethlen, Rákóczi, Károlyi* stb. – a témában l. pl. FARKAS 2012). Mindazonáltal az ipszilonos nevek előkelőségének mémje majdnem olyan idős, mint maguk a magyar nyelven írott családnevek. DESSEWFFY JÓZSEF így írt 1818-ban: „De a’ még el nem enyészett hazai familiák’ vezeték neveikben, mert ezeknek hangejtéseket el nem hibázza a’ magyar száj, megtartom a’ régi betű-írást, akár most már hibásnak látattasson, akár nem. Az y-lont is megtartom a’ vezetéknevek’ végén: mert nem akarok senkit is megbántani, és jobb szeretek botlani, hibát ejteni, és inkább akarom megszegni a’ Debreczeni Gramatika’ rendszabásait, hogy sem valakit boszszantani. Horász meg nem bántódhatik, akárhogy írjam nevét, és nem bántódna meg, ha élne is, de esmerek több Magyar urakat, a’ kik [...] nagyon neheztelnének, ha vezeték nevök’ végét a’ kis i helyett, a’ hosszú farkú y-lon nem ékesitené.” (Dessewffy 1818: 81.)

Az ipszilonos nevek előkelősége mellett nemcsak anekdoták szólnak, hanem kézzelfogható statisztikai eredmények is. A kutatásunk keretein belül több évszázadra visszamenőleg tudunk bizonyítékot gyűjteni arról, hogy az ipszilonos névváltozat igenis egyre gyakoribb a társadalmi ranglétra egyre magasabb fokain.

Mekkora ez a csoport? Az 1. ábrán, mely az ipszilontra végződő családnevek arányát mutatja a 18. századtól napjainkig, különböző adatforrásokban, ezt szemléltetjük. Az első adatpont az 1720-as országos összeírás, az 1754–1755-ös nemesi összeírás (Illésy 1902 alapján) és Mária Terézia úrbéri tabelláinak súlyozott átlagából áll össze. A három adatforrásból az első a (birtokos) jobbágyságot fedi le, a második kettő a nemesség különböző rétegeit. A második adatpont az 1828-as összeíráson belül mutatja az ipszilonos családnevek arányát. A harmadik adatpont az 1848-as honvédek között mutatja ugyanezt (illetve azok közt, akik 1890-ben még életben voltak, így bekerülhettek a Honvéd-névkönyvbe, l. Mikár 1891). Az 1869-es adatpont az első teljes körű népszámlálás fennmaradó adataiból vett digitalizált mintán számolt átlag (ŐRI és PAKOT 2014-es munkája, l. MPIDR.). Az ezt követő, üres négyzetek a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE) házassági anyakönyveiből évtizedenként számolt átlagok. A teli körök az ipszilontra végződő nevek arányát mutatják a második világháborúban elesettek közt, míg az üres körök a Népeség-nyilvántartótól származó adatokat mutatnak. Az adatokat a forrásjegyzékben szereplő forrásokból magunk digitalizáltuk, illetve szerkesztettük koherens adatbázissá.

1. ábra: Az ipszilonos családnevek aránya a népesség különböző mintáiban

Azt látjuk, hogy az adatpontok 1869-ig bezárólag igen nagy szóródást mutatnak egymáshoz viszonyítva: míg a 18. századi adatok alapján az -y-os nevéek a társadalom 6%-át tették ki, addig az 1828-as összeírásban csak ennek mintegy felét, húsz évvel később, a honvédek között ismét 5% feletti értéket, majd 1869-ben ismét csak 3%-ot. Az „ugrálás” valamennyire érthető: az 1828-as összeírás például a nemeseket nem érintette, ezért ha az ő nevük nagyobb arányban végződik ipszilónra, akkor az abból vett átlag lefelé torzított. Ugyanakkor pedig ha a honvédek nagyobb arányban kerülnek ki a társadalom felső rétegeiből, illetve a nem nemzetiségi származásúakból, akkor körükben felülbecsüljük az ipszilónos nevéek arányát. Ezen felül persze mérési hiba, a források megbízhatatlansága is indokolhatja a nagy eltéréseket. Az 1869-es adatponttól kezdve azonban a kiugrások megszűnnek, ami arra enged következtetni, hogy a különböző adatforrások folytonos, reprezentatív képet festenek az ipszilónos családnevéek társadalmi arányáról. Érdekes, hogy a II. világháború áldozatai között az ipszilónos nevéek aránya lényegében megegyezik a MACSE adatbázisában szereplő aránnyal, ami arra enged következtetni, hogy a MACSE adatai jól közelítik a társadalom tényleges névárányait.

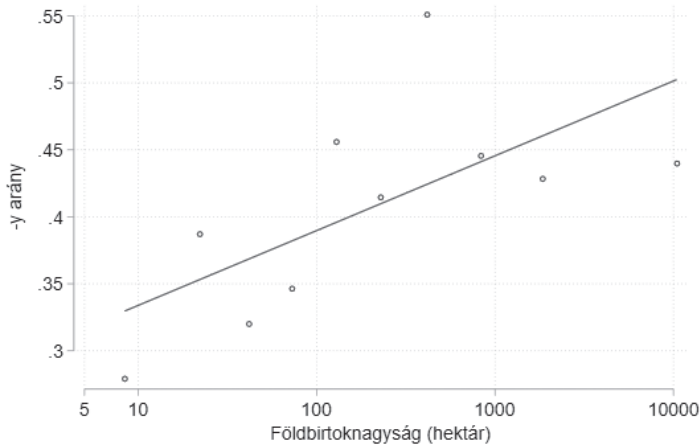
Mire következtetünk az 1. ábrából? Először is arra, hogy az ipszilónos családnevek mindig is ritkák voltak. A legkorábbi becslések 3–6% között ingadoznak. Az „előkelő nevéek” aránya a dualizmus alatt nőtt, 3% körüli értékről indulván felkúszva egészen 3,7% körüli értékig, majd a következő száz évben folyamatosan csökkent, napjainkra a magyarok neveinek két százaléka alá. Ráadásul az idők folyamán egyre ritkábbak lettek, „exkluzivitásuk” nőtt. De valóban magasabb státusúak voltak-e a viselőik?

A 2. és 3. ábra alapján a 18. században mindenképpen előkelőbbek voltak az ipszilónos nevek. Mária Terézia úrbéri tabellái alapján összeadtuk, hogy egy-egy nemes pontosan hány hektár föld és hány paraszt fölött rendelkezett. Az így előálló, egyéni szintű földtulajdonosi listát aztán decilisekbe (tíz egyenlő csoportra) osztottuk a két változó szerint, és ábráztuk, hogy mennyi az adott decilisben az ipszilónos nevek aránya, illetve ábráztunk egy regressziós egyenest is. A vízszintes tengelyen a földbirtokot és a parasztok számát logaritmikus skálán ábráztuk, vagyis egy egység tízszeres növekedést jelképez. Érdemes megjegyezni, hogy az összes birtokos nemest tekintve az ipszilónos nevek aránya már a kisbirtokosok csoportjában is jóval nagyobb, mint a teljes társadalomban (30%, vagyis ötször több, mint a teljes mintán). Ráadásul minél nagyobb a birtok, annál nagyobb lesz a birtokosok közt az ipszilónosok aránya.

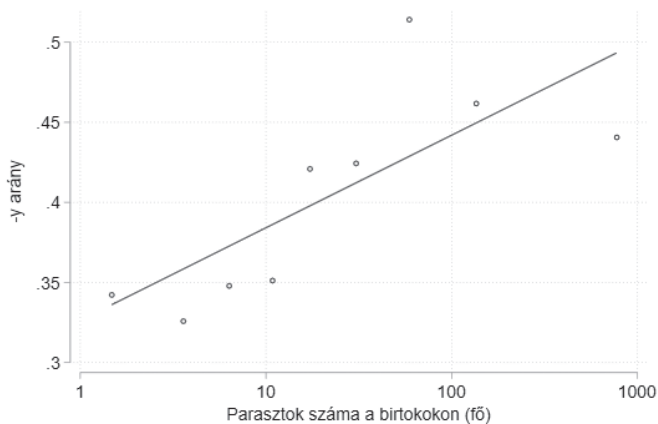
Az összefüggés az ipszilónos nevek aránya és a birtoknagyság között erősen szignifikáns statisztikailag. Két birtokos közül az, amelyiknek tízszer akkora birtoka (vagy alattvalója) van a másikhoz képest, átlagosan 5,6-5,7 százalékponttal nagyobb eséllyel lesz ipszilónos családnevű.

Érdemes azt is megjegyezni, hogy az összefüggés 500 hektár és 90 fő körül tetőzik (50% körül, vagyis közülük minden második birtokosnak van ipszilónos neve), majd a nagybirtokosok esetében már ennél alacsonyabb az arány, egybecsengve a korábban ismert kritikával (a nagybirtokos arisztokrácia legismertebb nevei nem feltétlenül ipszilónos végződésűek). Azt viszont kijelenthetjük: minél magasabbra megyünk a ranglétrán, annál több embernek volt ipszilónos neve.

2. ábra: Az ipszilonos családnevek aránya a földbirtok nagyság függvényében
(Forrás: Mária Terézia úrbéri tabellái, 1767)

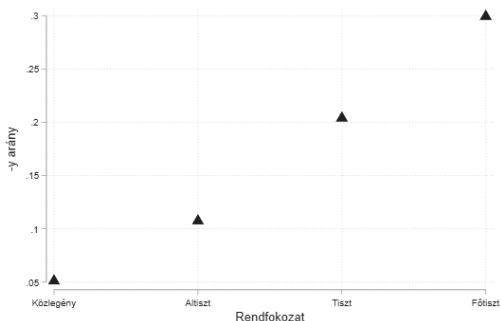

3. ábra: Az ipszilonos családnevek aránya a nemesek között a birtokon élő parasztok
(jobbágyok és zsellérek összesen) száma szerint
(Forrás: Mária Terézia úrbéri tabellái, 1767)

Mi a helyzet a 19. századdal? Itt a Honvédlistához fordulunk. A katonákat a honvédségben viselt rendfokozat alapján soroltuk csoportokba, és ezeken belül számoltuk ki az ipszilonos nevek arányát. Azt találtuk, hogy az ipszilonos nevek aránya monoton növekszik, ahogy egyre feljebb megyünk a katonai hierarchiában: míg a közlegények esetében csak 5%, addig a törzskari tisztek és főtiszték körében már 30% körül van. Ez is alátámasztja azt, hogy a társadalmi ranglétra magasabb fokain az ipszilonos nevek aránya egyre magasabb, vagyis ez a névcsoport igenis magasán kiemelkedik a többi közül a társadalmi státuszt tekintve.

4. ábra: Az ipszilonos nevek aránya az 1848-as honvédség egyes csoportjaiban
(Forrás: Mikár 1891)

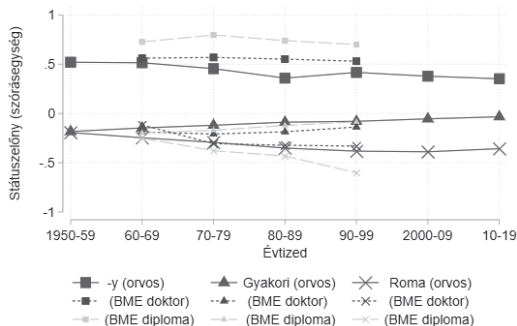

4.4 A cikkünk eredményei röviden. A tanulmányunkban négy fő eredményről számolunk be. Ebből az első három az 5. ábráról olvasható le. Először is, a relatív reprezentáció alapján számolt társadalmi státusz változásának üteme egységesen alacsony a magas és alacsony státuszú társadalmi csoportok között, ami arra utal, hogy a magyar társadalom kevésbé mobil, viszont a mobilitás mértéke összemérhető más országokban hasonló módszertannal számolt mutatókkal. Az általunk számolt, nemzedékek közti korrelációs együtthatók a 0,6–0,8 közti tartományban mozognak. Az ipszilonos családnevek és a gyakori családnevek körében számolt társadalmi mobilitás lényegében ugyanakkora.

A második fő eredményünk, hogy az ipszilonos nevek lassan közelednek az átlaghoz felülről, és még mindig jelentős státuszelőnyt élveznek. A 18. századi előkelő nevek napjainkig, a szocializmus évei alatt is kitaró magas státusza is alátámasztja azt, hogy a magyar társadalmi mobilitás alacsony. Velük szemben a hús leggyakoribb családnév viselői jelentős hátrányból indultak az ötvenes években, és mostanra zárkóztak fel a társadalmi átlaghoz.

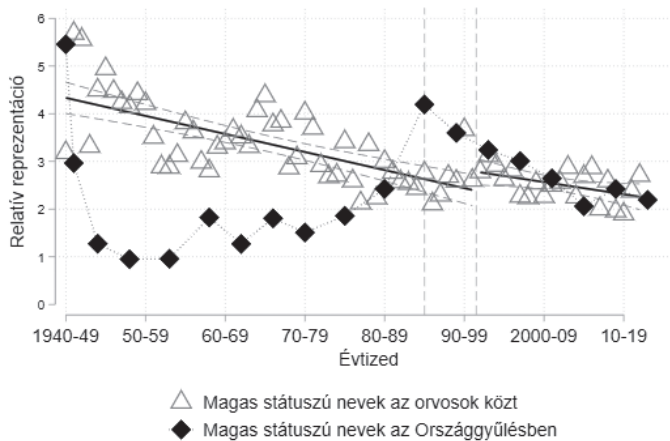
A harmadik fő eredményünk az, hogy a roma kisebbséghez köthető családnevek státusza nemhogy közeledett volna a társadalmi átlaghoz, hanem egyre jobban elszakadt tőle. Ez nemzetközi összehasonlításban is párját ritkító, szomorú eredmény.

5. ábra: Családnévcsoportok előnye és hátránya a társadalmi elitben
(BUKOWSKI–CLARK–GÁSPÁR–PETŐ 2022: 1576, 7. ábra)

Az utolsó fő eredményünket a 6. ábrán mutatjuk be: ezen láthatjuk az ipszilonos nevek relatív reprezentációját az országgyűlési képviselők körében (fekete jelölők), illetve az orvosok között (szürke jelölők). A képviselők körében a relatív reprezentáció alakulása pontosan követi a rendszerváltozásokat: az ötvenes évek sztálinista diktatúrájában az ipszilonos nevek parlamenti reprezentációja 1 körüli értékre esik vissza (de nem esik alá), majd az enyhülés évtizedeiben magabiztosan növekszik; végül a rendszerváltás évében „kilő”, majd lényegében ugyanoda konvergál, ahol az orvosoké van. Az orvosok körében az ipszilonos nevek végig felülreprezentáltak, és a rendszerváltozások nem hoznak szignifikáns törést – úgy tűnik, hogy az intézményrendszer radikális változásai a felszínen (a politikai elitben) jóval nagyobb viharokat kavarnak, mint a mélyben (a társadalmi elitben).

6. ábra: Relatív reprezentáció a politikai elitben és a társadalmi elitben
(BUKOWSKI–CLARK–GÁSPÁR–PETŐ 2022: 1579, 10. ábra)²

5. Összefoglaló. Cikkünkben két célt tűztünk ki. Az első egy rövid, a teljesség igénye nélküli összefoglaló arról, hogy miként használják a neveket a kvantitatív társadalomtudományban. A második célunk az volt, hogy alaposan is bemutassunk egy példát, a saját tanulmányunkat, melynek keretében névgyakorisági adatokból számoltuk ki, mennyire gyors Magyarországon a társadalmi mobilitás. Ennek keretében alaposabban kitértünk az ipszilonos családnevek státuszelőnyének három évszázadot átölelő bemutatására. Bár a cikk egy már publikált tanulmány eredményeit összegzi, a kutatást még nem zártuk le. Készülőben van egy tanulmányunk, amelyben az itt ismertetett módszertant próbáljuk alkalmazni a 18. század közepétől a 20. század közepéig tartó időszakból származó adatokra; egy másik tanulmány keretein belül pedig arra keressük a választ, hogy a névmagyarosításnak volt-e mérhető hatása a névmagyarosítók munkaerőpiaci helyzetére. Ezen túlmenően arra is kíváncsiak vagyunk, hogy ez a hatás eltérő volt-e a dualizmus, a Horthy-rendszer, illetve az államszocializmus éveiben magyarosítók esetében.

² A szaggatott függőleges vonalak közül az első az első szabad választás évét (1990) mutatja, a második az első évet, amelyben a rendszerváltozás után felvételt nyert orvostanhallgatók végeztek (1996).

Felhasznált források

- 1720-as országos összeírás: https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/az-1720_-evi-orszagosszeiras/informacio
- 1754–1755-ös nemesi összeírás: https://adt.arcanum.com/en/view/CsaladHely_NevtarArchontologia_Nemesi_osszeiras_1754_1755_Illessy
- CsnE. = Hajdú Mihály 2010. *Családnevek enciklopédiája. Leggyakoribb mai családneveink*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Dessewffy József 1818. A' Magyar Betűírásról (Ortographiáról). *Tudományos Gyűjtemény* II/2: 73–83.
- Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Hadisirnyilvántartó. <https://hadisir.militaria.hu>
- Illésy János 1902. *Az 1754-55. évi országos nemesi összeírás*. Athenaeum, h. n.
- MPIDR. = Laboratory of Historical Demography (Max Planck Institute for Demographic Research) 2014. 1869 Census of Hungary, Version 1.0. Mosaic Historical Microdata File. <http://www.censusmosaic.org>
- Mária Terézia úrbéri tabellái: <https://www.hungaricana.hu/hu/adatbazisok/maria-terezia-urberi-tabellai>
- Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE). Állami anyakönyvek. Projektvezetők: Bocsor László és Solymosi Tamás. <https://macse.hu/databases/hu/default.aspx>
- Mikár Zsigmond 1891. *Honvéd-névkönyv*. Pesti Könyvnyomda, Budapest.

Hivatkozott irodalom

- ARAI, MAHMOOD – BURSELL, MOA – NEKBY, LENA 2011. *The reverse gender gap in ethnic discrimination. Employer priors against men and women with Arabic names*. Free University of Brussels, Brussels. <https://doi.org/10.1111/imre.12170>
- ARAI, MAHMOOD – THOURSIE, PETER SKOGMAN 2009. Renouncing personal names: An empirical examination of surname change and earnings. *Journal of Labor Economics* 27/1: 127–147. <https://doi.org/10.1086/593964>
- BARONE, GUGLIELMO – MOCETTI, SAURO 2016. Intergenerational mobility in the very long run: Florence 1427–2011. *The Review of Economic Studies* 88: 1863–1891. <https://doi.org/10.1093/restud/rdaa075>
- BERTRAND, MARIANNE – MULLAINATHAN, SENDHIL 2004. Are Emily and Greg more employable than Lakisha and Jamal? A field experiment on labor market discrimination. *American Economic Review* 94: 991–1013. <https://doi.org/10.1257/0002828042002561>
- BIAVASCHI, COSTANZA – GIULIETTI, CORRADO – SIDDIQUE, ZAHRA 2017. The economic payoff of name Americanization. *Journal of Labor Economics* 35: 1089–1116. <https://doi.org/10.1086/692531>
- BUKOWSKI, PAWEŁ – CLARK, GREGORY – GÁSPÁR, ATTILA – PETŐ, RITA 2022. Social Mobility and Political Regimes: Intergenerational Mobility in Hungary, 1949–2017. *Journal of Population Economics* 35:1551–1588. <https://doi.org/10.1007/s00148-021-00875-w>
- BUONANNO, PAOLO – VANIN, PAOLO 2017. Social closure, surnames and crime. *Journal of Economic Behavior & Organization* 137: 160–175. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2017.03.002>

- CARPIO, MIGUEL ANGEL – GUERRERO, MARÍA EUGENIA 2021. Did the Colonial mita Cause a Population Collapse? What Current Surnames Reveal in Peru. *The Journal of Economic History* 81: 1015–1051. <https://doi.org/10.1017/S0022050721000498>
- CLARK, GREGORY – CUMMINS, NEIL 2014. Surnames and Social Mobility in England, 1170–2012. *Human Nature* 25: 517–537. <https://doi.org/10.1007/s12110-014-9219-y>
- CLARK, GREGORY – CUMMINS, NEIL 2015. Intergenerational Wealth Mobility in England, 1858–2012. Surnames and Social Mobility. *The Economic Journal* 125: 61–85. <https://doi.org/10.1111/eoj.12165>
- CLARK, GREGORY – CUMMINS, NEIL – HAO, YU – DIAZ VIDAL, DANIEL 2014. *The Son Also Rises. Surnames and the History of Social Mobility*. The Princeton Economic History of the Western World 49. Princeton University Press, Princeton <https://doi.org/10.1515/9781400851096>
- CLARK, GREGORY – CUMMINS, NEIL – HAO, YU – DIAZ VIDAL, DAN 2015. Surnames. A new source for the history of social mobility. *Explorations in Economic History* 55: 3–24. <https://doi.org/10.1016/j.eeh.2014.12.002>
- CLARK, GREGORY – LEIGH, ANDREW – POTTENGER, MIKE 2020. Frontiers of mobility: Was Australia 1870–2017 a more socially mobile society than England? *Explorations in Economic History* 76: 101327. <https://doi.org/10.1016/j.eeh.2020.101327>
- COLLADO, M. DOLORES – ORTUÑO-ORTÍN, IGNACIO – ROMEU, ANDRÉS 2013. *Long-run intergenerational social mobility and the distribution of surnames*. Műhelytanulmány. Universidad de Alicante, Alicante.
- EFTHYVOULOU, GEORGIOS 2008. Alphabet Economics. The link between names and reputation. *The Journal of Socio-Economics* 37: 1266–1285. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2007.12.005>
- FINAV, LIRAN – YARIV, LEEAT 2006. What's in a Surname? The Effects of Surname Initials on Academic Success. *Journal of Economic Perspectives* 20: 175–187. <https://doi.org/10.1257/089533006776526085>
- FANG, HANMING – MORO, ANDREA 2011. Theories of Statistical Discrimination and Affirmative Action. A survey. In: BENHABIB, JESS – BISIN, ALBERTO – JACKSON, MATTHEW O. eds., *Handbook of Social Economics* 1. North Holland, San Diego. 133–200. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53187-2.00005-X>
- FARKAS TAMÁS 2012. Az ípszilonos nevekről. Egy helyesírási jelenség a nyelvi-kulturális térben. In: BALÁZS GÉZA – VESZELSZKI ÁGNES szerk., *Nyelv és kultúra, kulturális nyelvészet*. Magyar szemiotikai tanulmányok 25–26. Inter Kultúra-, Nyelv- és Médiakutató Központ Kht. – Magyar Szemiotikai Társaság – PRAE.HU Kft. – Palimpszeszt Kulturális Alapítvány, Budapest. 301–307.
- FRYER, ROLAND G., JR. – LEVITT, STEVEN D. 2004. The Causes and Consequences of Distinctively Black Names. *The Quarterly Journal of Economics* 119: 767–805. <https://doi.org/10.1162/0033530041502180>
- GÜELL, MAIA – RODRÍGUEZ MORA, JOSÉ V. – TELMER, CHRIS 2007. Intergenerational mobility and the informative content of surnames. *SSRN*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1003345>
- GÜELL, MAIA – RODRÍGUEZ MORA, JOSÉ V. – TELMER, CHRISTOPHER I. 2015. The Informational Content of Surnames, the Evolution of Intergenerational Mobility, and Assortative Mating. *The Review of Economic Studies* 82: 693–735. <https://doi.org/10.1093/restud/rdu041>
- M. HORVÁTH VIKTÓRIA 2014. A tulajdonnév mint az előítélet forrása. *Névtani Értesítő* 36: 63–72.
- HUANG, WEI 2015. Do ABCs get more citations than XYZs? *Economic Inquiry* 53: 773–789. <https://doi.org/10.1111/ecin.12125>
- KADEL, ANNKE – WALTER, ANDREAS 2015. Do scholars in Economics and Finance react to alphabetical discrimination? *Finance Research Letters* 14: 64–68. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2015.05.015>

- LAHAM, SIMON M. – KOVAL, PETER – ALTER, ADAM L. 2012. The name-pronunciation effect. Why people like Mr. Smith more than Mr. Colquhoun. *Journal of Experimental Social Psychology* 48: 752–756. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.12.002>
- ŐRI, PÉTER – PAKOT, LEVENTE 2014. *Residence patterns in nineteenth century Hungary. Evidence from the Hungarian MOSAIC sample*. Working Papers on Population, Family and Welfare 20. Hungarian Demographic Research Institute, Budapest.
- PETERSEN, JAKOB – KANDT, JENS – LONGLEY, PAUL A. 2022. British surname origins, population structure and health outcomes – an observational study of hospital admissions. *Scientific reports* 12/1: 1–8. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-05651-8>
- SIK ENDRE – SIMONOVITS BORI 2008. Egyenlő bánásmód és diszkrimináció. In: KOLOSI TAMÁS – TÓTH ISTVÁN GYÖRGY szerk., *Társadalmi riport*. Társki, Budapest, 363–386.
- SILBERZAHN, RAPHAEL – UHLMANN, ERIC LUIS 2013. It Pays to be Herr Kaiser. Germans with Noble-Sounding Surnames More Often Work as Managers Than as Employees. *Psychological Science* 24: 2437–2444. <https://doi.org/10.1177/0956797613494851>
- SLÍZ MARIANN 2017. *Személynévtörténeti vizsgálatok a középkori Magyarországról*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. <https://doi.org/10.26546/5061134>
- WEBER, MATTHIAS 2018. The effects of listing authors in alphabetical order. A review of the empirical evidence. *Research evaluation* 27: 238–245. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvy008>

GÁSPÁR ATTILA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7247-6997>

ELKH KRTK

Közgazdaságtudományi Intézet

PETŐ RITA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3567-3630>

ELKH KRTK

Közgazdaságtudományi Intézet

ATTILA GÁSPÁR – RITA PETŐ, Personal Names in Quantitative Social Sciences

The authors provide a non-exhaustive review of studies employing individual names (both surnames and given names) as their primary data source in quantitative social sciences, such as economics, economic history, sociology, social psychology and public health. Researchers in these fields mostly either examine the impact of specific name types on individual outcomes (i.e., earnings) or use names as proxy variables for some intrinsic individual quality (such as national or ethnic identity or social status). In the second part of the paper, the authors review their work, relying on historical Hungarian surname distribution to examine social mobility between 1949 and 2017 (BUKOWSKI et al. 2021). Based on various data sources, the authors show that social mobility was limited in Hungary during the period under consideration. Family names associated with the elite in the 18th century still correlate with higher-than-average status in the 21st. The authors find no significant differences between social mobility rates under two very different social and political regimes (i.e., socialism and post-socialist democracy). They also found that the social status of the names associated with the Roma minority in Hungary decreased during the observed period.